

dobry poznámkový aparát a pracoval s novou a nejnovější literaturou, avšak některé jeho soudy a hodnocení jsou možná příliš jednoznačné a poněkud přímočaré (jeví se to tak čtenáři třeba ve srovnání s výklady Josefa Piepera o týchž událostech, o nichž zde pojednává Pospíšil – spor žebravých řádů a světského kléru na pařížské univerzitě po polovině 13. století, teologie dějin Gioacchina da Fiore, spory o původní františkánskou observanci). – V předmluvě k této překladové edici postrádám také poukaz k tomu, že veliký vliv

měla františkánská spiritualita vůbec a Bonaventurovo dílo zvláště na zbožnost, teologii a reformní myšlení českého středověku (Tomáš ze Štítného, ale i Hus).

Všem edičním řadám, které začínají tak, jak jsem právě popsala, a které všichni medievisté a snad nejen oni s nadšením vítají, přeji, aby měli stále editory, překladatele, komentátory, autory – i lačné publikum. Aby vydržely a aby se středověk, který je temný spíše než sám o sobě prostě proto, že se o něm stále málo ví, dostal do ostřejšího světla.

Jana Nechutová

VYVÝŠENÍ SYNA ČLOVĚKA

Jan Štefan, Vyvýšení Syna člověka, Praha 1998.

Ze sbírky kázání svého „poněkud nezbedného žáka“, jak autor sám sebe v osobním věnování označil – snad tím nepřekročuji mez osobní intimity – má praktický teolog radost. Důležité eschatologické dění v našem světě probíhá právě v kázáních. Štefan, ač systematick, volí „dobrou stránku“ svým důrazem na Slovo. V našem kulturním prostředí, jak se přesvědčuji v jednáních na univerzitě, se kázání podceňují.

Autor volí pro neděle postní a (po)velikonoční perikopy z Janova evangelia v kontinuálním čtení. Zpracovává je ve formě homilie, kterou kdysi Barth společně s Thurneysenem prohlásili za jedinou textu přiměřenou formu kázání. (Na stará kolena se však Barth toho nedržel.) Kázání, jak to má být, nemají žádné nadpisy. Tématem je text. Vedle textu kázání jsou pečlivě vybrána další dvě čtení, vztahující se k evangeliu.

Autor pracuje s různými překlady, Kralický se na některých místech přichází ke slovu. Autor užil komentářů, avšak jejich učeností svá kázání nepřetížil.

V pozadí kázání je kerygma „janovského Ježíše“, zvěst o spásném dění, které vrcholí ve smrti a vzkříšení a tvoří masivní dějinný zářez, jehož hloubku a dosah Štefan dovede vystihnout v několika lapidárních slovech. „Kamenná deska zahrazující vstup do hrobky je odsunuta, padl předěl dělicí mrtvého od živých a živé od mrtvého. Co je proti tomu pád berlínské zdi?“ (s. 38). Dění spásy je realitou. „Naše víra není bezpředmětná ... je odpovědí na spatřené Boží stopy v našich životech, na znamení přítomnosti Vzkříšeného v našem světě. Spatřili jsme a uvěřili.“ (s. 41). Jakýkoli doketismus je nepřijatelný.

Pro pochopení Štefanových kázání je důležité si uvědomit, že se dějí ve

„svátostném prostoru“, že jsou pronešena ve shromážděních s vysluhováním večeře Páně, což autor pokládá za jediné oprávněnou formu i evangelických bohoslužeb. Do svátostného shromáždění nás vedle kázání uvádí slovo milosti a výběr písní, což autor cituje v závěru. Slovo milosti příhodně volené jako proprium de lectione je jako koncentrovaná zvěst evangelia pro autora zřejmě velice podstatná část shromáždění. Pokud jde o písně, jsou pro začátek voleny žalmy, stejné pro několik po sobě následujících nedělí (zřejmě proto, aby se do nich sbor vezpíval), další písně využívají bratrského písněového pokladu (Lukáš, Augusta), navzdory Štefanově zdrženlivosti vůči teologii Jednoty. Pro vysluhování večeře Páně je – posuzují-li údaje v knize dobře – volena píseň Husova (Jezu Kriste, štědrý kněže) pro období postní, písně obsahující Hallelujah (Evang. zpěvník 342, 343) pro neděle velikonoční. V obou případech jde o písně soustředěné na Kristovo vykupitelské dílo, nikoli na obecnství, což je teologicky na místě, i když přidání písně s tématem radostného obecnství bych nevykloučoval.

Zdaleka jsem nevyčerpal přednosti knížky, na jejíž přední straně je obraz smířčího kříže u Stebna, který tak viditelně zvěstuje její obsah. K umění a k překvapivě jadrným formulacím má autor, jak by se dalo ilustrovat řadou příkladů, velice blízko. V závěru se pokusím formulovat několik otázek, které plynou z toho, že tu máme před sebou kázání v rámci bohoslužeb s vysluhováním večeře Páně. První otázka mající opodstatnění v dějinách liturgie je, zda vyvrcholení bohoslužeb večeří Páně neodkáže kázání na rovinu katechetickou či dokonce morální. To se nepochybně v dě-

jinách stalo, kázání a moralizování se stalo synonymem. To rozhodně není případ Štefanův. I když je v kázáních patrná určitá katechizující historizace a psychologizace „janovského Ježíše“ a postav kolem něho, je to vše překryto základní zvěstí kříže a vzkříšení, zasaženo do spásného Božího dění, což je exegeticky nejhlubší dimenze zvěstně tak mnohodimensionálních janovských perikop.

Další otázka je obdobná. Jestliže je těžištěm večeře Páně se slovem milosti, nepřenáší se tak pastýřský aspekt kázání do svátosti a neomezuje se na ni? Ch. Moller vyslovil požadavek kázat pastoračně (seelsorgerlich). V kázáních najdeme pastorační motivy zvěstující svrchovanou Boží milost. „Pokoj vám, dobrým i špatným křesťanům, vám, kteří jste zůstali věrní, i vám, kteří jste v zkouškách neobstáli. Pokoj vám, kteří jste na svá bedra vzali dílo smíření.“ (s. 48). Jsme zcela v současnosti devadesátých let, tedy v pastoračním kontextu a zároveň zcela ve věčném evangeliu. Slovu, tedy v textu. Dějinná pastorační situace ani starosti jednotlivců nejsou tématem kázání, i když jsou v nich přítomny.

Konečně mě napadá otázka nad charakterem večeře Páně, v postu výrazně kajícím, o velikonočních výrazně radostném. Štefan se tu drží západní tradice, která v adventu a postu nezpívá hallelujah. Utrpení Kristovo v ní má své místo, často ne novozákonně zcela legitimní, je-li pochopeno jako motiv soucitu, který ve svých pašijích rozpracovává autorem nejednou zmíněný S. Bach. Východní tradice zvolila za normu všech nedělí neděle velikonoční, voskresenjeje. Zatím mi není jasno, zda post Christum natum je možno vidět mezi slavením

večeře Páně v postu a ve velikonočních nedělích tak velký rozdíl. Vždyť i v postě slavíme večeři Páně se Vzkříšeným na

základě jeho vítězství, a to je radost, která zní osvobodivě ze Štefanových kázání.

Josef Smolík

VYKROČENÍ KE SVĚTOVÉMU ÉTOSU?

Hans Küng, Karl-Josef Kuschel, Prohlášení ke světovému étosu. Deklarace parlamentu světových náboženství. CDK, Brno 1997, 89 stran.

Letos sedmdesátiletý profesor teologie Hans Küng se již od let Druhého vatikánského koncilu věnuje otázkám vztahu křesťanství k velkým světovým náboženstvím, v posledních letech stále intenzivněji, přičemž dochází k závěru, že sjednocující se svět nutně potřebuje společný étos, má-li přežít.

Toto své přesvědčení formuloval a zdůvodnil Küng v již ve studii „Světový étos. Projekt“ (česky Archa, Zlín 1992, recenze např. Protestant 10/1993). *Prohlášení ke světovému étosu* je výsledkem zajímavého a odvážného kroku směrem k uskutečňování myšlenky na světový étos. Na přelomu srpna a září 1993 se konal v Chicagu *Parlament světových náboženství*. Toto shromáždění se uskutečnilo v návaznosti na podobnou událost před sto lety a jedním z cílů bylo přijmout zde prohlášení ke světovému étosu, které by bylo určitou paralelou ke Všeobecné deklaraci lidských práv.

Knížka, která se k nám pění brněnského nakladatelství CDK dostává, obsahuje text této deklarace a dvě průvodní studie. Prof. Küng (*Historie, smysl a metoda Prohlášení ke světovému étosu*) podává podrobnou zprávu o tom, jak vznikl text Prohlášení, oč v něm jde, co se od něj očekává a co od něj naopak

očekávat nelze. Jeho spolupracovník K.-J. Kuschel potom popisuje historii vzniku i samotný průběh chicagské konference (*Parlament světových náboženství 1893/1993*).

Prohlášení nejprve zdůvodňuje potřebu světového étosu a odpovědnost nábožensky a duchovně orientovaných lidí (s. 14). Nejde o vytváření žádné všeobjímající ideologie či jednotného náboženství. Jde o „základní konsensus ve vztahu k existujícím závazným hodnotám, neměnným měřítkem hodnot a základním osobním postojem“ (s. 16). Ve druhé části je formulován základní požadavek: s každým člověkem se musí jednat lidsky, respektovat a chránit důstojnost. Jinak řečeno, jedne s druhými tak, jak chceš aby jednali s tebou. Třetí část prohlášení, nejobsáhlejší, je postavena na čtyřech základních principech, které odpovídají přibližně šestému až devátému přikázání Desatera. Nenásilí a úcta ke všemu živému (Nezabiješ!), solidarita a spravedlivé hospodářské uspořádání (Nepokradeš!), tolerance a život v pravdě (Nelži!), a konečně rovnoprávnost a partnerství muže a ženy (Nezcizoložíš!).

Závěrečná část je výzvou ke změně smýšlení: „Přimlouváme se za individuální a kolektivní obrat vědomí, za